

הקדמה

בתולדות העמים נוכל לראות כי תמיד לצד אנשי המעשה המתעסקים בהווה ובמוחש, קמו מתוך האנושות אנשי רוח אשר ביקשו ליצור חיבור עם העולם שמעבר לצרכים החומריים, כדוגמת זקני העדה, חכמים, סופרים ומורי דרך. לעיתים, שימשו אישים אלה כמנהיגים שניסו להדריך את האומה בכללותה, ולעיתים התערו בעם ופעלו בצורה פרטנית.

בדרוש השנים עשר, עוסק הר"ן בהנהגה הרוחנית של עם ישראל. בדרוש זה נלמד על אנשי הרוח שבאומה המכוונים אותה למילוי תפקידה. בתחילה נלמד על חכמי ישראל. נלמד על כוחה וחינוכיה של הסנהדרין, הרשות המכריעה בענייני העם בכלל, ובדיני התורה בפרט, ועל הממשיכים את דרכה, חכמי ישראל וגאוניהם לאורך הדורות. לאחר מכן ננסה לברר את היחס בין החכמים לנביאים. נלמד מדוע 'חכם עדיף מנביא' ואיך רוח הקודש מופיעה גם בתלמידי החכמים. בבואנו לעסוק בנביאים, נכיר תחילה מיני כשפים שהיו נהוגים בקרב אומות העולם: הקוסמות, העוננות, הניחוש והכישוף, ושכנגדם נתן לנו הקב"ה את הנבואה. נברר מדוע התורה אסרה אותם, ומאיזו השקפת עולם הם נובעים. נלמד מתי ניחוש וכישוף אסורים ובאילו תנאים התירה התורה לעשותם. ולבסוף, אחרי שעמדנו על ההבדל בין הקוסמים והמכשפים לנביאי האמת, נלמד על התנאים להכרת נביא אמת, באלו מקרים מותר לקבל את דבריו ובאלו לא.

ביאורים

"משה קיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים". בהר סיני ניתנה התורה הקדושה למשה רבנו. היא ניתנה לו 'מפי הגבורה' על ידי הקב"ה עצמו, ומאז, דור אחרי דור, היא נמסרת לחכמי אותו הדור, על מנת ללמד את עם ישראל ולהדריכו בנתיבות האמת. ואכן, לאורך ההיסטוריה היו חכמי התורה מוקד לכל פנייה בין בתיקון חיי היחיד, ובין בהנהגת האומה כולה. עם קבלת התורה, במעמד הנשגב בהר סיני, הוענק לחכמים כח - היכולת לפסוק ולהכריע בדיני התורה. מהי חשיבותה של יכולת זו? 'שבעים פנים לתורה', אומר הזוהר [בראשית מ:ז]. התורה יכולה להתפרש בדרכים רבות. ישנן אמנם הלכות שהתקבלו במסורת ועליהן אין ויכוח, אך ככלל, הגמרא הראשונים והאחרונים, מלאים במחלוקות בפירוש פסוקי התורה ובדינים הנלמדים מהם.

מגוון האפשרויות הרחב בהבנת התורה, נובע מהיותה אלוהית. ריבוי האפשרויות בבית המדרש מקרב אותנו ולו במעט להשגתו של הקב"ה, שאינה מצומצמת לפירוש אחד בלבד. אולם העושר הנרחב המופיע בזמן הלימוד, עלול ליצור תקלות בחיי המעשה, בהם אנו צריכים לדעת כיצד לנהוג, וכפי איזו דעה לפסוק. לשם כך נתן הקב"ה לחכמי ישראל את הכח לפסוק הלכה ולהכריע כאחת הדעות, גם אם היא לא ההסבר היחיד, ומה שפסקו זהו רצון ה'.

ריבוי האפשרויות בהבנת דברי התורה עלולות ליצור מחלוקות רבות. לשם כך יצרה התורה מערכת שמטרתה להכריע מחלוקות. בכל עיר היה בית דין של עשרים ושלושה דיינים, אליו הייתה מגיעה כל שאלה. בבית הדין היו מכריעים במקום. ואם לא הגיעו להסכמה, היו עולים לבית הדין הגדול בירושלים, וההכרעה היוצאת משם נקבעה להלכה הנהוגה בישראל, ומעתה לא היה מקום לדעות אחרות באותו עניין. התורה יצרה מערכת שנותנת מענה לכל בעיה אם על ידי מסורת מסיני, ואם על ידי הכרעת הסנהדרין. מגמת התורה היא שכל העם יהיה מאוחד מבחינה הלכתית, כדי לא ליצור פילוגים הפוגעים באחדות האומה. לפיכך ברור אפוא, מדוע עונשו של 'זקן ממרא', היוצא כנגד פסקם של הסנהדרין, הוא כה חמור. זקן ממרא יכול להיות רק תלמיד חכם גדול שאף נסמך על ידי הסנהדרין עצמה. ובכל זאת, הגם שדבריו ודאי משתלבים בפסיפס ההבנות בתורה, כאשר זה מגיע להלכה בפועל, הוא מהווה סכנה ביצירת פירוד. יתר על כן, מציאות של שתי תפיסות שונות של התורה אף עלולה ליצור זלזול בדברי חכמים, כאילו אין דבריהם מוכרחים ואמיתיים.

שאלות לדין

כיצד ייתכן שאין שום ספק בעולם עליו יאמרו חכמי הסנהדרין "איננו יודעים"? האם הם כל יכולים?

"שלא שמשו קל צרפם" - תלמידים אלו הינם התנאים מהם אנו יונקים את כל התורה שבעל-פה. כיצד ניתן להתייחס אליהם בכבוד לאור דבריהם אלו?

הדרוש השנים עשר

"כי יפלא"

[לפרשת שופטים]

"כי יפלא מִמֶּךָ דָּבָר לְמוֹשֶׁפֶט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דֵּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דְּבָרֵי רְבוֹת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקִמֹת וְעֵלִית אֶל הַמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּו" (דברים יז ח).

הכרעת המחלוקות

הפרשה הזאת היא שרש התורה ויסודה, כי אי אפשר שישתוו החכמים כלם בדינים הפרטיים המתילדים בכל יום, ולכן, לסלק כל ספק מישראל צותה התורה להיות מכריעי המחלקת - כת הסנהדרין, וגבה אי אפשר שיתחדש שום ספק בזמנם שלא יתבאר. וכן אמרו בפרק "הנחנקים" (סנהדרין פח א): "תניא: אמר רבי יוסי: בתחלה לא היתה מחלקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושב בלשפת הגזית, ושני בתי דינין של עשרים ושלשה - אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר בתי דינין של עשרים ושלשה יושבים בכל עירות ישראל, הצרך הדבר לשאל שאל מבית דינו, אם שמעו אמרו להם, ואם לא וכו', אלו ואלו באין ללשכת הגזית ששם סנהדרין יושבים מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ובשבתות ימים טובים יושבים בחיל, נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו אמרו להם, ואם לאו, עומדים על המנון - אם רבו המטמאין טמאו, ואם רבו המטהרין טהרו. משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכם, רבו מחלוקות בישראל ונעשית תורה כפתי תורות". ולפי שזה עקר הדת החמירו בענש זקן ממרה מאד, עד שאמרו שאם רצו בית דין למחל אין מחלילן, שלא ירבו מחלוקות בישראל.

שישתוו - יסימו לדעה אחת. **חיל** - מקום בהר הבית. **המנין** - ספירת קולות. **שלא שמשו כל צרכם** - את רבותיהם. **זקן ממרה** - תלמיד חכם המורה הלכה בניגוד להוראת הסנהדרין.

